

علوم اقتصادیہ و اجتماعیہ

مجموعہ علم

ہر ایک پریمی کوئی نشر اولور

مؤسسی

احمد شعیب ، رفیع انور ، محمد ہارون

مترجمان

امول عمومیہ : کالیف : فاطمہ راجہ — سوسیالزم : حقیدہ
تنقیدات : علی کمالی حکومت و خیریت : حقیدہ سپنرک
فلسفہ : رضا نوری — انگریز نفوس : شامی : بدیع
نوری — تجارت : شریکزی : م. م. — روسیہ : احمد شعیب —
فرانسہ : اختلال : کیری : احمد شعیب

مدیر و صاحب امتیازی :

محمد ہارون

نسفی : ۱۰ غروش

استانبول

امور ادارہ و تحریر : ملین مطیع

۱۳۲۹

حکومت و حریت مقصدہ

سینرک فلسفی

کچن نسخہ دن مابعد و ختام

باقیکنز فیلسوف بو خصوصہ نہلر سویلو یور :

(مختلف عرقارہ و مزاجلارہ منسوب اقوام ابتدائیک تاریخ تکاملی
 بزہ کوستریورکہ حکومتک موجودیتدن اول برطاقم عادات محکمہ وارمش
 و تاریخ تأسسی و نشأتلری معلوم اولہ میہ جق قدر قدیم اولان بو تعامللر،
 حقوق شخصیه یی قبول ، تصدیق و تسلیم ایتمکلہ برابر محافظہ سنہ دخی
 کافل ایش. مال مختلفہ آیری آیری، یعنی مستقل بر تکامل نتیجہ سی
 اولہ رق تشکل و تکمل ایدن قانوننامہ لر، (دستور) لر ، افراد جمعیتہ
 قارشى وقوعى ملحوظ اولان بعض تعدیاتی ، وطنداش لک مالنہ ، حریتہ
 قارشى ممکن اولہ بیلن تجاوزاتی متفقاً منع ایتمشلر و مواد مخصوصہ ایلہ
 بو نقطہ لری تصریح ایلشلردر . بویلہ آیری آیری مملکتلرده بشقہ بشقہ
 ملتہر طرفدن یاپیلان قوانین و نظاماتک عینی حقوق محافظہ و صیانت
 خصوصندہ متفق دوشمش اولہ سی ، بر اثر تصادف دکلدر . بالعکس ،
 قوانین موضوعہ کورولن شو موافقت ضمناً اثبات ایدیورکہ حقوق
 شخصیه نک منبى، جعلی و صنعی برشى دکل، پک طبیعى در. تکامل اجتماعى
 یواش یواش ایلریلہ یوب کیتدکجہ، عادات ایلہ اوتہ دنبری تأسس ایتش اولان
 حقوق ، قوانین دها زیادہ وضوح و قطعیتلہ تعیین ایدہ رک بر دستور
 شکلہ افراغ ایلر . عینی زماندہ دخی ، حکومت ، بو تکامل نسبتندہ
 او حقوق شخصیه یی تحت امنیتہ آلمق وظیفہ سنی یوکله نیر . حکومت دها

ای بر (خامی) اولمقله دها آز (متجاوز) اولمش اولور. اعمال شخصییه و حرکات خصوصیه دائره سنده مداخله سی تدریجی بر نسبتده آزالتمش اولور. الحاصل ازمئه سابقه ده قوانین، عدالت حقنده او وقت جاری اولان افکاره دها زیاده توافق و تطابق ایده بیلیمک مجبوریته، فصل صراحتاً تعدیلاته اوغرامش ایسه، تمامیه بوکون دخی قانونی تعدیل ایدنلر، کندیلرینه بوخصوصده رهبر اولان (فکر عدالت) ه او قانونی توفیق ایتیمک غیرت ایلورلر. یعنی ازمئه ماضیه ده اولدوغی کبی شیمدی دخی قوانین، عدالت حقنده کی اعتقادات حاضره و افکار جاریه به تطابق و توافق ایتیمک مجبوریته تعدیلاته اوغرایور. (فانونک، حتی هیچ یوقدن ایجاد ایتیمش اولمسی) دعواسی زرده قالیر ؟ (.

صوکره سپنسر شو نقطه مهمه یی ذکرایدیور که کندی نظرنده عهد و مقاوله نك نه درجه واجب الرعایه بر حق اولدوغی و حکومتک بالخاصه وظیفه سی ده طرفین عاقدینی ایفای عهده مجبور ایتیمک خدمته منجر اوله جنی. ۱ کلاشیلیر :

(کرك حیات شخصییه، کرکسه حیات اجتماعیه ایچون اولسون سعی ایله تمتع آره سنده کی نسبت طبیعییه رعایت اولونمق سایه سنده امکان تصور اولونه بیلیر. بوشریطه مهمه محافظه ایدلمزسه هر ایکی صورتده دخی حیاته سکتله ر عارض اولور. بورابطه نك وجودی حکومتلرک تشکل و تأسسندن اقدامدر. حتی حکومتلر دها زیاده کاله میل ایتدکجه بو رابطه دخی اونسبتده تأید و تشید ایتمشدر. بالجمله اخلاق سینستمری دخی بو حق کیتدکجه تصدیق و تأمین ایتمشدر.)

(حقوقک طبیعیتی انکار ایدنلری بو کیفیات بو احوال و تکاملات صراحتاً رد و تکذیب ایدیور. کندیلری دخی بوکا قارشى معقول بر جواب ویره میورلر.)

بوتون بوملاحظات ایله فیلسوفک ا کلامق ایستدیکی حقیقت شودر که

اولا حقوق طبیعی در . واك شامل معناسیله حقوق ، افراد جماعتك جان و مال اعتباریله یكدیكیرینه قارشى مراعات متقابله ده بولونمى ضرورتنه منجر اولور . چونكه بو شرط موجود اولمادقچه نه حیات شخصیله نك نه ده حیات اجتماعیه نك محافظه تمامیتی ممکن اوله بیلیر . حقوقك طبیعی و یا خود قانوناً موضوع و معمول اولمى دعواسندن نه چقار ؟ ..

بونى بوقدر اوزاتمقده معنا وارمى یا ؟ ..

دهیه میه جگزر . چونكه طبیعی ایسه بش اون کشیدن مرکب بر جماعتده اکثریتك عندى وظئى قرار لریله بر حقیقت ، بر کیفیت طبیعی ده دیکشدر یله مز . ا کرد کشدیر یلیرظن اولونورسه ، طبیعت کندی جریاننه کندی قانونلرینه مغایر دوشن عندى حکملره قارشى لایقیله انتقامنى آلیر . بناء علیه قانونى وضع و یا خود موجود اولانلریخی تعدیل ایتمك صلاحیتنى کندیلرنده کورنلرك ، هرشیدن اول پایه جقلرى حرکت حادثاتك جریان طبیعیسنه وقوف پیدا ایتمك ، اوجریانلردن مطرد وثابت قوانین استخراج ایلك اوندن صوکرده ده وضع ایده جکلرى نظامات اجتماعیه و سیاسیه یی اوحقایق طبیعییه توفیق ایتمکدر . موفقیت و اصابت بوشرطلرله اولور . حالوکه پارلامنتولرك هیچ بریسنده اکثریت بو شرائط مهمهیه رعایت ایتمیور .

ایشته شیمدیكى حالده پارلمنتاریزمك اك مهم قصورى ده بو در . زیرا صرف اکثریتك یعنی نسبت عددیه حکمى اوزره تحکمایدن بر غلبه لکك هر زمان ، هر مسئله ده محق اوله بیله جکنى کیمسه ادعا ایده مز . حالوکه بو کون پارلمنتولرك جمله سنده هر نه اولورسه اولسون اکثریت هر حالده ایستدیکنى یاپدیرمغه میالدر و یاپدیریور . چونكه رأى اعتباریله حکم ، صلاحیتده ، اصابتده ، درایت و رویتده دکل نسبت عددیه ده و یگونه در . مجلس مبعوثانده ویریلان رایار ماهیت و قیمتى ایله طاریلماز ، عددی ایله صاییلیر ؛ (کیات منفصله) دن معدود کبی در . حالوکه هنوز بالتعداد اولچولمسی قابل اوله میان بر قیمت وارسه اوده بر رأيك ، بر فکرک ، بر

تیتک ماہیتیدر . مع مافیہ مجلس مبعوثانده (باطل بدیہی) اولہرق بو
قاعدہ اصولنددر ومدار حکم اولق اوزره اساس اتخاذا اولونمشدر .

سپنسرہ کورہ مسئلہ استبدادک ماہیتی دکل انحق شکلی دہ کیشمش
اولقلہ قالیور . زیرا بدایت تدقیقاتمدہ عرض ایش اولدیغم وجهلہ استبدادک
عملدہ برہان صریحی ، حقہ قارشی کیفی حرکت ایدرک اجرادہ قوت
استعمال ایلنکدر . بونی پادشاہ ، خاقان ، چار ، امپراطور ، فرعون ، فغفور
ودہا بیلیم نہ کی ناملر وعنوانلر ایلہ بر تک آدم اجرا ایدردہ ارادہ
کیفہ سنی انفاذا ایچون قوہ مساحہ یہ طایانیرسہ ، اوکا مستبد دیورز . لکن
عینی شرطلرلہ بو صلاحیت مجلس مبعوثانک ، ہر خصوصہ حاکم اولان
اکثریتہ انتقال ایدرسہ ، ایشک ماہیتی دہ کیشمش اولماز . بالعکس بر
انکرک ییلانی ، بو سفریدی باشلی اژدرہا اولمش اولور . حتی ہم کندی
فکرجمہ شو ایکی صورت استبدادی قیاساً مطالعہ ایدرسہک ہیچ ماہیہ
تبدل ایتہمش اولدوغنی کورور وکوسترہ بیلیرز . مستبد بر حکمدارک
ارادات کیفہ سی دخی دماغنک عجیرات متفکرہ سندنہ بر اثر فعالیتک
یکدیگرینہ تصادم ایتدیریکی قوای منفردہ نک اکثریت غالبہ سندن وجود
بولمش بر محصلہ در . شو اعتبار ایلہ مستبدک دماغی وفعالت ذہنیہ سی
نسبتاً مجلس مبعوثانک واصول مشورتک عینی در یالکز برنجیسی
فیزیولوژیق ایکنجیسی سوسیولوژیق بر حالدر . اولیلہ اولونجہ تکمیل بر
ملتی تک بر وجود کامل فرض ایدرسہک ، مجلس ملی دہ اونک دماغی
کی تلقی ایدہ بیلیرز او تقدیردہ دخی مبعوثانک ہر بری بر عجیرہ متفکرہ
حکمندہ اولور . صورت اختلافانہ رغماً حقیقتدہ فرق یوق!...

بناءً علیہ ایش ، برقرارک مجلس مبعوثاندن اکثریت آرا محصلہ سی
اولہرق صدورینی وبالآخرہ شکل قانونی اکتساب ایتہ سنی مشروع
کوروب تصدیقندن عبارت قالیرسہ ، بزم فیلسوف بو قدرینہ راضی دکل ؛

و بو صورتی استبداددن ماهیتاً فرقلی ده کورمز . حتی ، ستوارت میل ودها بر چوق حکمای احرار بو فکرده درلر .

لکن نه یاپهلم ؟ ... شیمدیکی حالده یاپیله بیان بو ! ... انسانلر مسئله یی حل ایچون باشقه چاره بوله مامشار . بو یابده ویره جکلری حکم بر قیاس مقسم کردابندن قورتوله مامش ! ... مطلقاً ایکی احتمالک بری اوله جق : یا حکم بر تک آدنده بر صلاحیت اوله جق ، یا خود ملتک معتمدی اولان بر حزب النده بولونه جق ! ...

برنجی صورت حکومت مستبدۀ شخصیّه (autocratie) دیدیکمز صورت اداره نک نقطۀ استنادیدر . بو صورتک نه قدر مضر اولدوغنی تاریخ بزه سوابق احوال ایله ، انسانیتک سرگذشت مدید سفالتی نقل ایله اکلایبور . مدنیت حاضره مزک شروط اصلیه سی ده بونی قبوله پک مساعد کورونمیور . طبیعی درکه ایکنجی صورت قبول اولنه جق ؛ هم ده (اهون شرین) اوله رق قبول اولونه جق ! ... استبداد بر کشینک ارادتنده تجلی ایده جکنه ، وارسون ملتک ارادت کلیه سنده تجلی ایتسین . ملت کندی مقدراتنه مالک اولسون ده ایستدیکنی یاپسین ! ... صاحبی بختنه ! ... ایشته اونک ایچون حاکمیت امته (démocratie) یه طرفدارز . هیچ اولمازسه بو استبداد افراد ملته قسامه صورتیله طاغیلوب پارچه لندیقندن شدتی قالماز و اوقدر مضرتی محسوس اولماز ؛ افراد جماعتک تکملات طبیعیه سنه اونه کی قدر مانع دکدر ومدنیات حاضره نک شروطنه دهازیاده مطابق اولدوغنی ده تجربه و آثاریه ثابتدر . هر شی نسبی اولدوغنه نظراً استبداد شخصی به نسبت ، مجلس ملی نک قوت نافذمه سی مقامنده اولان اکثریتک استبدادی ینه بر ترقی در ؛ بر کاردر . بو قدری ده چوق شیدر ! ...

ده نیله جک اولورسه ، اوت بو دعوانک اساسی دوغوردر ! ... دیرز . ققط شونی ده علاوه ایدرزکه سپنسر بو قدرله اکتفا ایتک ایسته میور ؛

بو سیستمده دها زیاده اصلاحاته قابلیت کورو یور. یوقسه ، مشروطیت اداره نك فوائده نسییه سنی بو فیلسوف زمانم زده هر کسدن اول تدقیق و تعیین ایشدر. پارلمنتاریزم اصولی شدتله تنقید وضعیف نقطه لری ابراز ایدرك حدود مشروعه صلاحیتی تحدید ایتد کدن صوکره استبداد شخصی یه نسبتله مزایا و فضائلی کو سترمشدر . لکن ایش اوراده دکل! . . . شو اصولی دها مشروع ، دها مقبول و معقول ، دها بحق بر صورته افراغ ایتك ممکن دكلی ؟ . . . ایشته بونی تدقیق ایدیور . ایشته سپنسرک پارلمنتاریزم مخاضراتنه اساس اولان معادله نك شکل حاضری بودر ؛ اونی بوشکیله حل ایتك ایستیور. همده ممکندر و بر زمین مستحضری وارد ؛ دیور. هم بومسئله نك التوا آتنده کیزله نك حق اساسینك کیتد کجه صراحت کسب ایتدیکنی ، کوندن کونه بیلیردیکنی کو ستریور .

ذاتاً پارلمنتولرك قدسیته قانع اولاق صورتیه انسانلرده تجلی ایدن حسیات حرمتی ، سپنسر ، ادوار استبدادك یادکاری اولان بر ذلت مخصوصه کی تلقی ایدیور :

(پارلمنتولرك معهود حق مقدسی و بونك متضمن اولدوغی ، استلزام ایتدیکی اکثریت حقنك قدسیتی ، عقاید باطله دندر (superstition) اولجه ، صلاحیت حكومتك منشأی حقنده بر اسکی نظریه واردی : پادشاهلر قدسی و الهی بر حق و صلاحیت مالک ظن اولونورلردی ؛ اونك ایچون اونلرك بالذات تمثیل ایتد کوری حكومتك صلاحیت اجرایی تحدید ایتك کیمسه نك خاطرینه کلزدی واك بویوك جنایت عد اولونوردی . او نظریه شیمدی حکمدارلره نسبتله باطل بدیهی درجه سنه ایشدر. فقط غریبدرکه قوه تشریعیه دیدیکمنز جماعتی ، بوکون کیمسه اللهك وکیل عد ایتدیکی حالده اسکی پادشاهلره عطف و اسناد اولونان قدسیت بوکون قوه تشریعیه (ویریلیور .)

دیور .

۱ کلاشیلورکه ، لبرالیزمک ، رادیکالیزمک برنجی شرطی حکومتی تشکلات طبیعی و اجتماعی‌دن اولمق اوزره بر مؤسسه (institution) بيلمک واونی تماميله (laïque) اوله‌رق قبول ایدیلوب هر درلو قدسیتدن تجرید ایلکدر . ذاتاً اصول مشورت و مشروطیتده قوانینی قوه تشریعیه ایستدیکی کبی یاپار ، بوزار ، زمانه ، ایجاباته اویمدیغی تحقق ایدنجه فسخ ونسخ ایدر . بناءً علیه قانون مشروطیت نظرند مقدس اوله‌ماز . چونکه قوانین الهیهده مساغ تغیر و جواز تعدیل یوقدر . یعنی اولنر انجیق مقدسدر . حالبوکه مشروطیتده بویه اوله‌بیلیرمی یا ؟ ...

ایشته فیلسوفک بو مسئلهده اک مهم فکرلرندن بریده بودر . فیلسوف بوکا نظراً قدسیتی آنجیق حقه‌ده آرایور وحقیده بر جوق کشارک واکثریت خلقک ظن باطلنرغمأ غلبه‌ده ، قوتده بولمایور . کرک صریح کرک ضعی بر (عهد) (برمقاوله) صورتنه منجر قیلیور که مجتمعا یشایان انسانلرک حالت اجتماعی‌سنده بو (معاهده) حیات عمومیه ایله برابر باشلایور وبالطبع وبالضروره افرادک حقوق متقابله یه رعایتی بر ضرورت اجتماعی اوله‌رق استلزام ایدیور وحریات شخصیته‌ک دائرة حقیقیه‌سنی بعض حدود معینه ایله تعین ایدیور که بو حدودک داخلی مشروعیت ، خارجی‌ده تعدی و تجاوز دیمکدر . حکومتک بالخاصه وظیفه‌سی‌ده بر جماعتی تشکیل ایدن افرادک مناسبات متقابله‌سنده بلا استثنا هر کسه بو حدودی محافظه ایتدیرمک یعنی هر کسی حقوق متقابله یه رعایتیه مجبور طوتمق وعهود صریحه و ضمیمه‌یی ایفایه دعوت ایلک ، ایفا ایتمک ایسمین متجاوزلری حد مشروعیه ارجاع ایتمکدر . سنسر نظرند اخلاق اجتماعی‌دخی بو حدود مشروعیه ایله تعین ایدیور ، یعنی اخلاق اجتماعی‌نک منشأی‌ده حیات معامله اجتماعی‌ده اشتراکدر . (coopération) زیرا فیلسوفک فکرنجه معاملات انسانیه‌ک خصلت اخلاقیه اکتساب ایتیمی معروف ومنهی اولان مشروع وغیر مشروع اولان احوال وکیفیاتک

تمیز اولونا بیلیمی ایله باشلار . بو تمیزده انجیق حیات اجتماعیه ایله یعنی افرادک جماعت حاننده یشامایه مجبور اولدقلری اندن اعتباراً همجنسلیرینه قارشى نه یاپوب نه یاپامایه جقلری ، نه کبی بر حرکتیه مآذون ونه کبی معامله لرده ممنوع بولندقلری بالفعل آکلامالری ایله در . اکر اوپله بر جماعت بشریه ده بعض افرادک ارادات و حرکاته بر حد مشروع و معقول تصور ایدپله مزده اونلرک هر ایستدکلری بر حق کبی تلقی ایدیلرسه طبعی بو مناسبتیه شرط اساسی اخلاق مضمحل اولمش اولور بناء علیه مناسبات بین البشریه ده بر حد طبعی اولمی لزومی قبول ایتک ضروریدر . انسانلر نه وقت همجنسلیرینک دائره حریتیه ، حقوق شخصیه واجتماعیه سنه تجاوز ایتیرک یاپایله جکلری ایشلرک صورت و ماهیتی تمیزه مقتدر اولورلرده او وجهله حرکت ایلرلرسه ایشته او وقت هر فرد ایچون بر حق طبعی و صریح اولان (تعقیب مقاصد) (Poursuivre des fins) مسئله سی غیر اخلاقی بر شکلدن تعری ایدیرک اخلاقی بر صورتیه کیرمش اولور .

شورادن اکلاشیلور که سپنسر بو دعوالرینی اخلاق اجتماعیه نک اک برنجی شرطی اولان او دستوریه تطبیق ایدیرک بسط ایدیور وینه اوکا اتباعاً حل ایتک ایستیور . مجلس مبعوثانده حکم اکثریت ایچون دخی الزمه باشقه بر معیار ، باشقه بر قسطاس عدالت یوقدر . زیرا او مسئله مهمه یی ده تنقید ایتدیکی صیره ده غلبه نک ، نسبت عدیه نک تحکمی بر حق اوله رق قبول ایدمیور . و بونقطه ده حریت پرور اولان فکر و وجدانی شدتیه عصیان ایدیور . نصل بر جماعت بشریه ده بر قاچ کشینک و یاخود بر اکثریتک غیر محدود بر حق و حریتیه مالک اوله بیلیمسنی عظیم بر حقسزلق ، بویوک بر فلاکت اوله رق تلقی ایدیورسه ، او جماعتی ارادات کلیه سنده تمثیل ایدن قوه تشریعیه هیئتیه دخی بر اکثریتک غیر محدود بر حق و صلاحیتیه دعوی استحقاق ایتسنی ، استبدادک برطرز دیکری کبی تلقی

ایده رک شدتله ردایلیور و بوضعک برتهلکه اجتماعیه اولدینی کوستریبور .
 یوکا قارشى چاره اصلاح یوقدر ظن ایدنلرده عکسیله جواب وریبور :
 بر مجلس تشکیل ایتک اوزره طوبلانان بر هیئتک افرادی نه قدر متخالف المزاج
 و متخالف الرأى اولسه لرده جمله سنک معین بر مقصد مشترکده فکر و نیت
 اعتباریله متحد اولملری ضروریدر ، یوقسه ماهیه و حقیقه مجلس یوقدر ؛
 چونکه کنديسنه بر وظیفه معینه تبیین ایتش اولان بویله بر مجلسک البته
 عموم افرادجه مقبول و مسلم بر مقصدی اوله جنی و او مقصدی تعقیب
 و تحقیق ایچین تشکّل ایتش بولوناجنی امر طبعیدر . ایشته بویله بر مقصدک
 وجودی سنسر نظر نده بر (معاهده ضمنیه *contrat implicite*) تشکیل
 ایدر ، که اوجعیته هر بر فردی هر درلوا اجرا آتنده او معاهده یه رعایتله
 مقیددر . او مجلس افرادندن ولوکه بر اکثریت اولسون بر حزب تجمع
 ایدوبده مقصده مغایر و معاهده یی ناقض اوله رق بر قرار اتخاذ ایدوچک
 اولورسه او قرار فضولیدر ، بناء علیه باطل و غیر محمدر . مادی مثاللرله
 شو ادعای تشریح و توضیح ایتسهک فنا اولماز :

بر مجلس مبعوثانده هر مبعوثک اتباعه مجبور اولدینی قانون اساسینک
 بر ماده مخصوصه سنده مثلاً : (جان ، مال و مسکن هر هانکی وسیله ایله
 اولوسه اولسون هر درلو تعدی و تعرضدن مجبوندیر) دیه بر صراحت
 وار ایسه و بوده بر ماده قانونیه دستوری کبی مقبول و معتبر بولونویورسه
 آرتق او مجلسده فرقه اکثریت نامه بر غلبه لکک بر قرار اتخاذ ایدوب
 (شو ووبو کبی آحوالده اولره زورله کیریله بیلیر ، تحریات اجرا اولونابیلیر ،
 طایق آتیه بیلیر ، الخ ...) کبی بر حکم ویرمسی بر حکم قره قوشیدر .
 اکثریت حکمی اولمقله محق عدایدیله من ، چونکه او اکثریت بو حکمنده
 واجب الرعایه اولان قانون اساسینک بر ماده صریحه سنی چیکنه مش
 و چیکنه مکده کندی صلاحیتی محو ایتش دیمکدر . بر اکثریت قانون
 عمومی یه رعایت ایتینجه نهدن بر اقلیت او اکثریتک فضولی حکمنه اتباعه

مجبور طو تولسون؟ اگر اکثریتک حکمی قانون اساسینک کافہ احکامنہ موافق دوشسہیدی اووقت افراد اراسندہ وقوعی طبیعی و لازم اولان اختلافات جزئیہ فرفرینہ اہمیت ویرلز و اقلیتک جمہورہ اتباعی طبیعی کورولوردی . فقط اولیہ اولمادچہ دکل اقلیت ، برتک آدم بیلہ آلتہ قانون اساسی یی الوب اولمادہ مخصوصہ یی ابرازایدہرک بوتون مجلسی الزام ایدہ بیلیر ، ویرمش اولدینی قراری تعدیلہ مجبور طو تابیلیر ، و بودہ مستبدانہ بر حرکت اولماز ، چونکہ بو ، اندہ کی قانونک ہرکس کی کنڈیسنہدہ بخش ایتمش بر حق و صلاحیتدر . ایشٹہ سنسیر نظرندہ بو مسئلہنک جان الہ حق نقطہ سی بودر .

شوملاحظہ قارش (utilitar iste) لک یعنی ہر خصوصہ اولدینی کی ادارہ امور دہدہ منفعت ، و ہلہ منفعت عامہ کوزہ تنارک ایلری سورہ بیلہ چکی اعتراضاتی فیلسوف دوشوئمش ، و کنڈیسی بالذات اونی بر دستور شکلہ قویارق سرد ایتشددر :

(احتمال کہ برچوق کشیار حکومتک صلاحیتی مسئلہ سندہ واقع اولان شوملاحظاتی قیلی قرق یارمق قیلندن بیہودہ بر مناقشہ کی تلقی ایدرلر . و دیرلر کہ : بو خصوصہ اینجہ الہ یوب صیق طوقومغہ لزوم یوقدر . حکومت حسب الوظیفہ سعادت عمومیہ یی آرتدیرمغہ مجبوردر . و بونک ایچوندہ اندہ اولان و ہرنہ وجہلہ اولورسہ اولسون آلتہ کچہ بیلان وسائط استعمالدہ مضطردر . اونک مقصدی منفعت و سلامت عامہ اولمالیدر . بناءً علیہ مقاصد مفیدہ دسترس اولہ بیلیمک ایچون ہر درلو وسائط لازمہ یی استعمالہ صلاحیتداردر . ملتک سعادت حالی قانونک معنای کمالیدر . یوندن بیوک مقصد قانونی اولہ ماز . واضع قانون اولانلر کنڈیلرینہ مقوض بولونان صلاحیتک منشأ وسعہ اجرا آتہ متعلق اولان مسائل جزئیہ حیولیئلہ بو بویوک قانوندن یوزچویرمہ ملیدرلر .) اوت ، بویلہ براعتراض ایلہ بزلرہ خطاب ایدیہ بیلیر ؛ فقط بونکہ معترضار عجبا قور تولہ بیلیرمی ؟

یوقسه شو قاجاماق یولی قولای قولای سد ایدیه منزمی؟ دیور، وشو
ایضاحات آتیه ایله اعتراضات مقدره یه جواب ویریور که مطالعه سندن ده
آکلاسیلاجنی وجهه عادی و قیامعناسیله (اوتیلیتاریزم *utilitarisme*) ی
رد و جرح ایدرک بو (حکمت و منفعت) ی دها معقول، دها فنی بر
نظرله تلقی ایتک لزومنی بیان ایدیور. (بوراده تبارز ایدن مسئله
اساسیه (اوتیلیتاریزم) نظریه سنک حق اولوب اولماسنه راجعدر. اک
اول ویره جکم جواب شودر که هر کسجه مقبول اولان (اوتیلیتاریزم)
صورتی دوغرو برشی دکلدر. کک بو فلسفه یه طرفدار اولان آخلاقون
حکمانک و کرکسه بیلهرک بیلیمهرک او حکمایه اقتدا ایدن سیاسیونک افکار
و آحوالندن شو آکلاسیلیور که منفعتی تعیین ایتک دوغرو دن دوغرو یه
وقایع و حادثات حاضرهنک تفتیش و تدقیقه و وقوعی محتمل اولان نتایجک
تقدیر یله ممکن اولور و او یله ده اولمالیدر. حالبوکه بکالایر سه (اوتیلیتاریزم) ی
ای اکلایمش اولقی، اوتهدن بری مشاهده ایدلش اولان وقایع و حادثاتی
برتحلیل تجربیدن کچیرمک و صوکراده استخراج اولونان نتایج عمومیه یی
رهبر حرکت اتخاذ ایتکله اولور. (موضوعات اخلاقیه نام کتابده
صراحةً بیان ایتش اولدیغیم وجهه (ای کوتو هر دورلو نتایج و قوعات
طبیعیدر، تصادفی دکلدر. اونلر طبیعت اشیانک نتایج ضروریه سیدر.
نه کبی حرکتلر بالضروره موجب سعادت اولور، نه کبی اعمال بالاعتضا
مستلزم شقاوت اولور، بونی تعیین ایتک فن اخلاقک ایشیدر. بوم
آنحق شرائط وجود و قوانین حیاتدن پایلاجق استدالات ایله کلاسیلابیلیر.»
یعنی دیمک ایستورمکه بوتون بونتیج ایله اونلری حصوله کترین مقدمات
احوال اراستنده بر سببیت علاقه سی واردر. اوتیلیتاریستلرک آحکام
و اعتقادات جاریه سی طبقی سیاسیون حاضرهنک اعمال و اجرا آتی کبی
بوسببیت علاقه سندن لزومی قدر ذی شعور اولمادقلری اثبات ایدیور.
علی العاده دوشونلر او یله ظن ایدیورلر که ظاهری بر انکل اولمادیغی

تقدیر دے بر ایٹی شویله ویا بویله یاپاییلمکده باس یوقدر . دوشونمورلر وکندی کندیلرینه صورمایورلرکه اجرا آتلی آحوال وحادثاتک جریان طبعیسنه اویغونمیدر ، دگیدر ؟) حکیمک شوسوزلرندن اکلایشیلورکه اویله (آسیاب دولتی بر خرده اولسه دوندورور) اعتقادنده بولونان رجال سیاستک فکر واعتقادینه اتباع ایدنلر ، حادثات اجتماعیده براطراد ، بر نظام طبیعی اولدیغی دوشونمیلردر ؛ زیرا انسانلر هر حالده وهله اداره امورده موفق اوله بیلیمک ایچون حادثاتک جریان طبعیسنی و او جریانک استقامتی ، شدتی ونقطه تعلقی تدقیقه مجبوردرلر . وبو حقایق نه قدر کشف ایدرلرسه حسن ادارهیده او نسبتده موفق اولورلر . عکس تقدیرنده (آسیاب دولتی دوندورمک غیرتنده اولان خراونک انتی اوستنه دوندورر ؛ چونکه انسانلری ، فکر و وجدانلری حاصلی هرشیئی اوکنه قاتوب سوروین سیل حادثاتک اوکنه کچمک وعن غفله اوکا قارشی قویتمق ایستمش اولور ، حالبوکه بوکا قارشی قویاجق قوت یوقدر .

دیمک اولیورکه (اوتیلیتاریزم) ادارهده معقول ومعتبر بر حکمت نسیهدر ؛ فقط اونی فنی بر صورتله تلقی ایتمک ، یعنی سوابق احوال ایله نتایج حاضره آراسنده کیزله ن علاقہ سببیتی تحقیق وکشف ایتمک وبو درسدن عبرت آلمق شرطیله !

شیمدی براز اختصار ایدلم : حق اولا ظن اولندینی کبی غلبه دن طوغنامشدر . حیات اجتماعی نکه هر فردده بالمجبوریه وبالمقابله تعیین ایتمش اولدینی حدود حریتک ملتقاسندهدر . بر اکثریت فضولی اوله رق بو حدودی چیکنرسه قوته استناداً چیکنیه بیلیر . بوکاده حق دینیه مز . بو حقیقت جمعیت بشریه ایچون دوعرو اولدوغی کبی اوجعیتی تمثیل ایدن هیئت تشریعیه وعلی العموم مجالس مبعوثان ایچونده دوعرودر . حتی هر هانکی بر شرکت وقومپانیا ایچونده عینی صورتله دوعرودر . حیات وحالت اجتماعیه هر فردی کندی دائره شخصیتده حر براقفله برابر .

احتمال تجاوزینه دخی حدود تعیین ایتدیکجه ممکن و موجود اوله مایاجتدن هر جماعت افرادی یکدیگرینه قارشی ضمنی برعهد ایله مقید و موظف کیدرلر. یالکمز بو بدایتده اکلادیغمز کبی (هوبس) و (روصو) نك فرض وطن ایلدکلری وجهله بر معاهده صریحه قیلندن اولمایوب حیات اجتماعیه نك لازمه اصیه و شریطه اساسیه سندن اوله رق معاملاتده حقوق و حدود متقابله کوزتمک مجبوریتندن عبارتدر؛ زیرا بو شرط اولمادیجه جماعت و حیات جماعت ممکن دکلدرد. حکومت منشأ و ماهیتی اعتباریه جماعتدن آیری غیرى مقدس برشی دکلدرد. او بر مؤسسه درکه ناظم امور و حافظ ثغور اولق اوزره ینه او جماعتک سینه سندن بالتکامل و بالتفاضل طوغوب وجود بولمشدرد. برنجی وظیفه سی ده افراد جماعتک داخلده حقوق متقابله و حدود حریته رعایتی تأمیندر، خارجه ده دشمن تجاوزینی منع و دفع و حیات اجتماعیه و شخصیه یی تهدید ایدن تهلکه لری رد و رفعدر. اسکی زمانلرک اک بویوک خطاسی حکومتلره و او حکومتلری بالذات تمثیل ایدن اشخاصه بر ماهیت قدسیه اسناد ایتک ضلالتی اولمشدرد. بوکون مدنیت صناعیه نك تأسس و انبساطی و اونک ایجابات معنویه سی سایه سنده انسانلر بوضالاتدن قور تولملشرسه ده حالا قوه تشریعیه یه عینی ماهیت قدسیه یی اسناد ایتکه ینه عینی ضلالته دوشدکلرینی کوستریبورلر. بوضالاتک آثارى نه وقت بستیون وجدانلریمزدن و ذهنلریمزدن سیلینیرده ده ازیاده وضوح و روشنائی ایله احوال اجتماعیه یی کورمه ک قابلیت کسب ایدرسک، الحاصل حاکمیت امته پیوسته اولمش بر ملتده حکومتک انجق (بر هیئت اداره *une comitè d'administration*) اولدیغی کورورده اکلارسه ق او وقت بو هیئت اداره نك هیچ بر صلاحیت ذاتیه سی اولمادیغی و حائر اولدیغی صلاحیتک بزم طر فرزدن کندیسنه بر بخشایش اوله رق ویرلدیکنی ده کورور، آکلار و تسلیم ایدررز. بوندن صوکراده شونتیجه حاصل اولورکه اونک یاپدینی و یاپاجنی قانونلرک هیچ بریسی مقدس دکلدرد. مقدس برشی وارسه او قانونلرده

مندج اولمسی ایجاب ایدن ماهیت آخلاقیه در. و بو صفت مبعجله ده جمعیت حائده یشایان انسانلرک قوانین حیاتیه لرندن مستدلدر. بناءً علیه اخلاق اجتماعیه یه مقرون دوشمین قانونلر هیچ بر صفت مبعجله یی حائر دکلدلر. یالکز حیات و حق مقدسدر و هر درلو تجاوز و تعدیدن مصون و محفوظ اولمق اقتضا ایدر.

ایشته فیلسوف مشهور سېنسرک بو مسائل ضامنه و مهمه حقنده یازدینی برحقوق مقالاتک خلاصه الحلاصه سی، روح معناسی بودر. حکیم مشارالیه بو ملاحظاتی (رادیق الیزم) و (لیه رالیزم) ک الواضح، الک جدی برلسان حالی کبی عرض ایدیور پک مهم بر مقاله سنه شوقیمتلی سوزلرله نهایت ویریور:

(ماضیده حریت پرورلکک باشلیجه وظیفه سی پادشاهلرک قدرت وارداتنه بر حد تعیین ایتک ایدی. استقبالده حقیقی لیه رالیزمک اصل وظیفه سی پارلمنتورلرک قدرت و حکمنه بر حد تعیین ایتک اوله جقدر .

شو بویوک سوزلرک تأثیر و نفوذی احکام مشروطیتک بانفعل اوغرا دینی تعدیلات ایله ده تجلی ایدیور. زمانمزده مشروطیت پرور اوله رق یشایان و مدنیت معنویه و سیاسیه ده الک ایلری کیدن حکومتلر بر طرفدن (Réferendum) حقن متخبلره ویرمکه، دیگر طرفندن ده مبعوثانی [*]

Mandat impératif

ایله بر پروغرام موجبجه تقید ایتمکه سېنسرک تمنیاتی موقع فعله قسماً [*] ره فرزندوم حتی حاکمیت امتک یعنی ده موقراسیانک مهم بر قوتیدر. معلومدرکه پادشاهله اداره اولونان بر مشروطیتده مجلس مبعوثانی طاغتمق حتی حکمدارک صلاحیت مخصوصه سیدر. کندیس طرفندن و یا خود حکومتی طرفندن واقع اولان بر تکلیف مجلس مبعوثانجه رد ایدلایمی بعض شروط و قیود قانونیه ایله حکومت عینی تکلیفی بر. حتی ایکی دفعه ده اجرا ایده بیلیر. مبعوثانینه اصرار ایدر سه حکمدار بر فرمان ایله مجلسی قبا یوب اعضاسنی طاغیته بیلیر. فقط بونک بعض مملکتلره کوره صور

اولسون کتیرمش اولدقلری کبی حقوق اقلیتک تسلیم مشروعیتی ایله
 Représentation des minorités قاعده سنک تعممی کیتدکجه بوتنیاتک
 حق اوله رق تأسس ایده جکندن بزى امید وار ایدیور. تأسف ایدرم که
 بزده هنوز منور الفکر ظن ایتدیکم بعض محررلر بیله بو تکاملات
 سیاسیهدن کلیاً غافل وبی خبر بولونیورلر. یالکز شونکجه متسلی یم که
 اگر حق شناسلق و حریت پرورلک وادیسند بزم ده امل نسبتده ترقیمز
 مقدر ایسه البت بو یوللردن کچه جکمز و بو قاعده لری اوکر نه رک بو
 حقیقلری تسلیم ایده جکمز.

ایشته بن صربی فکر و وجدانم اولان بو بویوک آدم لک افکار
 و ملاحظاتی و طنداشلریمه بیلدیرمکه وظیفه می قماً ایفا ایتمش اولیورم.
 ادرنه مبعوثی

رضا توفیق

ختم

اجرائیه سنده بعض اختلافات جزئیّه اوله بیلیر. مجلس طاغیلقدن صکرا یکیدن
 انتخابه مجبورت وارد. فقط حکمدار دخی یالکز برویا برقچ مبعوثی خود بخود
 مجلسدن عزل ایدوب یرینه باشقه برینک انتخابی امر و تکلیف ایده هنر. ایشته
 بو صورت (Monarchie constitutionnelle) دیه معروف اولان طرز
 اداره یه خاص بر صلاحیت حکمدار ایدر. فقط بعض مملکتلرده ده موقراسی حسیاتی
 پک قوتله حکمفرما اولدیفندن برو صلاحیت ملته یعنی دوزجه سی مبعوثلره ویرلش
 بر حقدیر او حالده منتخبلر و بردائره انتخابیه ده بولونان جماعتلر مبعوثلری عزل
 ایده بیلیرلر؛ فقط بونک بر قاعده مطرده اوزره حق اوله رق استعمال ایچون
 دخی مبعوث انتخابی بر پروگرامه کوره اجرا ایدرلرکه اوکاده Mandat-
 impératif (دینیلیر. او پروگرامده مبعوثک محافظه ایده جکی حقوق و تعقیب
 ایده جکی خط حرکت آز چوق صراحت ایله تعیین اولونمشدر. بر مبعوث اونک
 خارجه چقیدی اووقت منتخبلری اونى عزل ایدوب کیری چاغیرا بیلیرلرکه رهقه.
 رندومک معناسی ده بودر. بن و بنله برابر آرقداشلرمدن بعض مبعوثان افندیلر
 دوائر انتخابیه مزدن پروتستونامه لر آلمشوق. بزم حالز تمام شوراده ذکری
 مناسب بر مثال تشکیل ایتدیکی ایچون او خصوصده ده ایکی سوز سوبلیه حکم :

اولا بعض منتخب ٺانيلر عزمك بوجر کتي تماميه حقنذر؛ چونکه برنجیسی :
 یو بر حق اولسه بیله منتخب ٺانيلرک دکل ، حکمدارک حقیدر . اوده آیری
 آیری دکل ، بوتون مبعوثانه بردن تطبیق اولونا بیلیر برنوع جزا دیمک اولدیغندن
 افراد مبعوثانه قارشى دکل حال حاضرده موجود اولان قوه تشریعیه قارشى
 حکمدارک استعمال ایده بیله جکی بر صلاحیتدر . ایکنجیسی : بز علی الاطلاق
 انتخاب اولونمشز ، معین و طرفینجه مصدق بر پروغراممز یوقدر ، که وظیفه مزى
 تقید ایده بیلسون .

اوچنجیسی : پروستونامیه واضع الامضا اولان منتخب ٺانيلر اکثریت
 دکلدر ، که صورتاً بیله بر حقلى اوله بیلسون . پروستو ایتین منتخب ٺانيلر
 ایدنلردن عددأ دها زیاده اولدینی ایچون (ره فهره دوم) حق قبول اولونسه بیله
 یو دعواده اقلیتده قالان منتخب ٺانيلرینه محق و موفق اوله مازلر .
 دردنجیسی : منتخب ٺانيلرک وظیفه سی زمان و کیفیت انتخابه منحصردر .
 مبعوثلرخی تعیین و انتخاب ایتدکن صوکر ا اونلرک بو صلاحیت موقتیه سی زائل
 و مضمحل اولور .

بشنجیسی که اصل نیجه اهمیتلیسیدر . اونلر بو خصوصیه بر امره قارشى
 مطاوعت قسریه ده بولمشلردر . نه باید قلرندن بی خبردرلر ! . . . او حالده
 معذوردرلر .

